

مقدمه

امروزه، علم داروسازی به این نتیجه دست یافته که میتوان با استفاده از خواص داروهای گیاهی به نتایجی همسان با داروهای شیمیایی رسید. گیاه کاسنی از جمله گیاهان مفیدی است که تاریخ استفاده آن به دوره‌های قبل از میلاد مسیح می‌رسد و مصرف آن بین‌المللی است به طوری که برای تمامی قسمت‌های این گیاه خاصیت درمانی قائل‌اند به ویژه در کتاب‌های قدیمی و سنتی قانون ابو علی سینا و مخزن الادویه. امروزه علاوه بر جمع‌آوری گونه‌های وحشی به صورت اهلی نیز کشت می‌شود.

مشخصات گیاه‌شناسی کاسنی

کاسنی با نام علمی (*Cichorium intybus* L.) از خانواده (Asteraceae)، کاسنی گیاهی علفی است که در نواحی مختلف به تفاوت به صورت‌های یکساله، دوساله یا چندساله در می‌آید. ساقه کاسنی باریک استوانه‌ای و دارای انشعابات کم در ناحیه مجاور رأس است به طوری که منحصراً در قسمت‌های انتهایی ساقه شاخه‌هایی با حالت فاصله‌دار در گیاه دیده می‌شود. کاسنی دارای برگ‌ها کشیده بوده یعنی عرض برگ نسبت به طول آن خیلی کمتر است و تیره رنگ می‌باشد. ریشه کاسنی تلخ مزه و مانند ریشه هویج ضخیم و طول آن به ۲۵ تا ۳۰ سانتیمتر می‌رسد، به رنگ قهوه‌ای ولی اگر قطع شود رنگ مایل به سفید نمایان می‌شود. درون ریشه آن شیراب‌های شیری رنگ جریان دارد ریشه کاسنی در پاره‌ای از کشورها پس از خشک کردن و بو دادن به جای قهوه مصرف می‌شود. گل‌های زیبا و آبی رنگ کاسنی در تابستان از تیر ماه تا شهریور ماه ظاهر می‌شود. گل‌ها زبانه‌ای و متعدد به صورت فشرده در گل‌آذین کپه (کاپیتول یا کلاپرک) و انتهایی شاخه‌های جانبی قرار می‌گیرند. کپه‌ها به رنگ آبی یا سفید و به تعداد زیاد و فاصله‌دار در طول محور دراز و در انتهایی انشعابها قرار دارند. گل‌ها در روز و هوای آفتابی شکفته می‌شوند و در هوای بارانی و غروب آفتاب به حالت ناشکفته می‌مانند. در هر کپه ۱۸ تا ۲۰ گل زبانه‌ای منتهی به ۵ دندانه دیده می‌شود. میوه آن فندقه ۴ وجهی و منتهی به زواید بسیار کوچک‌اند که در مجموع به شکل فنجان در انتهایی فندقه قرار دارند. ریشه، برگ، دانه، گل و تقریباً تمامی اعضای کاسنی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

کاسنی

PTMP/SK/R&D/A/ chicory01 /03052021

جدول ۱- مشخصات گیاه‌شناسی کاسنی

نام فارسی	کاسنی، کاشنی، کاسنی وحشی، کاسنی صحرایی
نام انگلیسی	chicory
نام علمی	<i>Cichorium intybus</i> L.
خانواده	Asteraceae

شکل ۱- آشنایی با بوته، برگ، گل و دانه گیاه کاسنی

کاشت

کاسنی محصول آب و هوایی است که دارای فصل نسبتاً سرد است. گرمای شدید هوا باعث زود بذر دادن آن می‌شود. کمبود آب از عوامل مهم محدودکننده رشد و تولید کاسنی در مناطق خشک و نیمه خشک می‌باشد.

کاسنی در انواع اقلیم‌ها به خصوص در مناطق معتدله می‌روید، معمولاً در اراضی بایر در قسمت‌های سایه، مرطوب و کم نور و دامنه‌های کم ارتفاع به حالت خودرو رشد می‌کند. کاسنی به خاک‌های غنی، خوب زهکشی شده، خنثی یا pH تا ۵/۸ تا ۶/۶ قلیایی و نور خورشید نیاز دارد. مناسب‌ترین زمین برای این گیاه خاک‌های لومی سبک با مقدار زیادی مواد آلی و همچنین زمین‌های آهکی-رسی با رطوبت کافی است.

کاسنی را به وسیله بذر ازدیاد می‌کنند. بذر کاسنی به مدت ۵ تا ۶ سال قوه نامیه خود را حفظ می‌کند. بذر را میتوان در خزانه و یا در محل اصلی کاشت کرد. قبل از کاشت بذر لازم است که بذرها را به مدت ۱۸ تا ۲۴ ساعت در آب ولرم خیسانند، سپس بعد از باد دادن آن‌ها برای جلوگیری از چسبیدن به یکدیگر در عمق ۲ سانتی‌متری خاک کاشته می‌شوند. بذرها بعد از دو هفته جوانه می‌زنند. حداقل درجه لازم برای جوانه‌زنی ۴ تا ۶ درجه در شرایط آفتابی می‌باشد. اگر بذر را در خزانه بکارند پس از آنکه نهال دارای چهار برگ شد آن را به محل اصلی منتقل می‌کنند. هر گاه بذر را در محل اصلی بکارند که بهترین زمان آن فروردین ماه است پس از سبز شدن باید بوته‌ها را تنک کرد تا فاصله بین بوته‌ها روی خط ۱۵ تا ۲۰ سانتیمتر باشد. فاصله ردیف‌ها از یکدیگر نیز ۱۲ تا ۱۵ سانتیمتر می‌باشد. کاشت دانه در زمین ممکن است با دست یا ماشین‌های مخصوص انجام گیرد. پس از پراکنده کردن دانه در زمین با غلتک‌زدن ملایم روی دانه را با یک قشر نازک خاک می‌پوشانند.

شکل ۲- مزرعه کاسنی

داشت

آبیاری گیاه باید بطور منظم انجام گیرد. در سه هفته اول کاشت، حداقل یک بار در روز آبیاری انجام شود. تعداد دفعات آبیاری را می‌توان به دو بار در هفته کاهش داد.

از مصرف کودهای تازه باید اجتناب کرد، زیرا میزان نیتروژن موجود در آن‌ها زیاد است و باعث رشد بیش از حد برگ‌ها می‌شوند. تست خاک برای تعیین میزان مواد مغذی موجود در خاک توصیه می‌شود. در هر متر مربع میزان ۶ تا ۱۲ گرم فسفر و ۱۸ تا ۲۴ گرم پتاسیم برای عملکرد مطلوب، کافی است. به طور کلی برای هر هکتار میزان ۸۰ تا ۱۲۰ کیلوگرم ازت، ۸۰ تا ۱۴۰ کیلوگرم فسفر و ۱۲۰ کیلوگرم کود پتاس نیاز است. کود ازته در دو مرحله مصرف می‌شود، نصف مقدار توصیه شده قبل از کاشت بذر و بقیه به صورت سرک در مرحله رشد قطری ریشه‌ها استفاده می‌شود.

برداشت

از برگ آن در تیر ماه و مرداد ماه میتوان استفاده کرد و ریشه آن را در مهر ماه و آبان ماه میتوان برداشت نمود. برای تولید دانه پس از بیرون آوردن ریشه‌های آن تعدادی از ریشه که رشد کافی نموده و قوی و سالم باشند برای تولید انتخاب و بی درنگ مجدداً در زمینی که قبلاً تهیه و آماده و کوددهی شده می‌کارند. این پایه‌ها در بهار رشد نموده و در پاییز سال بعد به دانه می‌نشینند و میتوان محصول دانه‌ی آن را برداشت نمود.

لازم به تذکر است که برگ کاسنی را باید به موقع از ساقه جدا کرد که گیاه کاملاً رسیده باشد زیرا در غیر این صورت به نمو ریشه زیان می‌رساند. در موقع خارج کردن ریشه کاسنی از زمین باید به این نکته توجه شود که ریشه‌ها در آخر سال اول از زمین خارج شود زیرا در غیر این صورت اگر دیرتر به دست آید، حالت گوشته‌دار بودن آن از دست می‌رود و سخت و چوبی و غیر قابل استفاده می‌شود.

برداشت این گیاه مانند یونجه با داس صورت می‌گیرد. این گیاه را سه بار در سال میتوان برداشت نمود. برداشت اول اگر کشت در اسفند ماه صورت گرفته باشد در اوایل تابستان، چین دوم در اواسط تابستان و چین سوم در اواخر مهرماه صورت می‌گیرد. از سال دوم ۱۰ تا ۱۲ تن در هکتار ریشه و تا میزان ۲۵ تن در هکتار هر ساله اندام هوایی برداشت می‌شود. به طور متوسط یک تا یک و نیم تن برگ تازه کاسنی از هر هکتار به دست می‌آید.

شکل ۳- برداشت گل کاسنی

منبع

نظریان، حسن. (۱۳۹۶). تولید گیاه کاسنی. تهران: اسرار علم